

Professioneel artikel

Keteninformatisering en privacy

M. van der Veen

Journal of Chain-computerisation
Information Exchange for Chain Co-operation

2012 – Volume 3, Art. #5

Ontvangen: 8 november 2012
Geaccepteerd: 1 december 2012
Gepubliceerd: 19 december 2012

2012 – Volume 3, Art. #5
URN:NBN:NL:UI:10-1-113978
ISSN: 1879-9523
URL: <http://jcc.library.uu.nl/>

Uitgever: Igitur publishing, in samenwerking met het Department of Information and Computing Sciences, Universiteit Utrecht

Copyright: dit werk valt onder een Creative Commons Attribution 3.0 Licentie

Keteninformatisering en privacy

M. (Martijn) van der Veen

Martijn van der Veen consultancy, The Netherlands

martijnvdveen@privacyorganisatie.nl

Samenvatting:

1. **Keteninformatisering** draagt bij aan de bescherming van privacy. Het is één van de maatschappelijke effecten van toepassing van het leerstuk;
2. Keteninformatisering draagt bij aan '**privacy by design**'¹, doordat privacy onderdeel is van het ontwerp van een informatie-infrastructuur voor de verwerking van persoonsgegevens;
3. Keteninformatisering belemmert ongewenste informatie-uitwisseling en ketenvervlochtening door **dataminimalisatie** en **waterscheidingen** tussen ketens met nummerstelsels, verwijzindexen en verificatieregisters;
4. De positieve effecten van Keteninformatisering staan vooral op het grondvlak onder druk.

Trefwoorden: privacy, privacy by design, noodzakelijkheid, dataminimalisatie, kanttekeningen, keteninformatisering

Abstract:

1. Chain-computerisation strengthens the protection of privacy. This is one of the social benefits of practicing the theory;
2. Chain-computerisation contributes to privacy by design, since privacy is a fundamental part from the early design of the information-architecture up to and including the actual processing of data;
3. Chain-computerisation limits undesired exchange of information and interweaving of chains of information using data collection limitation and barriers between chains. This is done using number systems, reference indexes and verification systems;
4. On the base level of a chain the positive outcomes coming from using chain-computerisation are under pressure. Possible negative effects should be mitigated.

Keywords: privacy, privacy by design, collection limitation, use limitation, remarks, chain-computerisation

¹ Uitgangspunt van 'privacy by design' is dat privacy onderdeel van de normale bedrijfsvoering is. In de context van Keteninformatisering betekent het, dat beschermende maatregelen in de hele ontwerpcyclus van een systeem, vanaf het eerste ontwerp, zijn meegenomen.

1 Toelichting

Keteninformatisering draagt bij aan de bescherming van privacy. Het heeft privacybescherming als uitgangspunt én als uitkomst. Resultaten van Keteninformatisering zijn op maatschappelijk niveau minder ketenuitval en meer privacy. Bij een goede toepassing is een bestuurlijk dilemma als 'veiligheid of privacy' op te lossen met maximaal resultaat voor beide zijden.

Toepassen van de beginselen van Keteninformatisering leidt tot 'privacy by design'. Het neemt privacybeginselen vanaf het begin van het ontwerpproces mee en voorkomt zo moeizame reparaties tussentijds of achteraf, zoals nu doorgaans de praktijk is. Door de theorieën en methoden van Keteninformatisering toe te passen verklein je risico's die onvermijdelijk ontstaan door de voortdurende toename van het aantal systemen, frequentie en volume van informatie-uitwisseling en opslag van gegevens.

1.1 Privacy als uitgangspunt

Keteninformatisering belemmert ongewenste informatie-uitwisseling en voorkomt ketenvervlochtenheid. Van een ongewenste informatie-uitwisseling is sprake wanneer geen noodzaak voor informatie-uitwisseling bestaat of wanneer meer gegevens worden uitgewisseld dan strikt noodzakelijk is.

Keteninformatisering voorziet in zowel het privacybeginsel 'noodzaak' als 'proportionaliteit'. Keteninformatisering neemt een dominant ketenprobleem (DKP) als vertrekpunt. Het DKP toont de noodzaak van samenwerking aan en vult daarmee het privacybeginsel 'noodzakelijkheid' in.

Het privacyprincipe 'proportionaliteit' vult Keteninformatisering in door alleen gegevens uit te wisselen die noodzakelijk zijn om het DKP op te lossen, de kritieke gegevens. Na communicatie wordt de informatie uit het keteninformatiesysteem niet opgeslagen. Bij een volgende keer haal je het gewoon weer op.

Tot slot belemmert keteninformatisering onnodige ketenvervlochtenheid. Het brengt waterscheidingen aan tussen ketens door gebruik te maken van ketenspecifieke persoonsnummerstelsels, verwijzindexen en verificatieregisters.

1.2 Privacy als uitkomst

Wanneer iedere afzonderlijke keten gebruik maakt van een keteninformatiesysteem met eigen, ketenspecifieke nummers ontstaat vanuit het ontwerp de grootst mogelijke privacybescherming. Hierdoor:

- wordt het koppelen van data structureel belemmerd, tenzij die koppeling gewenst of vereist is. Dit voorkomt ongestructureerde dataopslag en onderlinge verstrekingen;
- verbetert de kwaliteit van informatie. Onjuiste, incomplete of verouderde gegevens worden gesignaleerd en gecorrigeerd. Bij risicoprofielen voorkomt dit 'false negatives' en 'false positives'. In deze gevallen worden verkeerde conclusies getrokken op basis van de gebruikte gegevens;
- wordt het mogelijk om persoonsgegevens intern af te schermen en ketenvervlochtenheid of onrechtmatige gegevensverwerking te voorkomen;
- kan een persoon in redelijke anonimiteit door middel van een pseudo-identiteit deelnemen aan het rechtsverkeer, zonder dat de persoon hiervan misbruik kan maken.

1.3 Kanttekeningen

In de praktijk heeft Keteninformatisering te maken met een aantal beperkingen. Vooral op het grondvlak zijn niet alle positieve effecten van de principes van Keteninformatisering te waarborgen. Dit wordt veroorzaakt doordat:

- wet- en regelgeving de inrichting van de informatiearchitectuur beïnvloedt, bepaalde uitwisseling verbiedt of extra eisen als verplichte registraties en archivering stelt;
- identificerende nummerstelsels voor nevengelegde doelen hergebruikt worden, met het risico van ketenvervlochten tot gevolg;
- Keteninformatisering gebaseerd is op uitgangspunten die op het grondvlak niet altijd in de verwachte mate voorkomen. Zo mitigeren informele relaties de effecten van een irrationele context;
- de organisatie van samenwerking op het grondvlak vraagt om een complex stelsel van afspraken. Deze afspraken gaan verder dan de beperkte communicatie in het keteninformatiesysteem;
- rechten van betrokken personen, zoals het recht van verzet, beperkt in het ontwerp zijn meegenomen. Hierdoor kan de situatie ontstaan dat, ondanks een zorgvuldige inrichting van de informatie-infrastructuur, alsnog onrechtmatig wordt gehandeld.

Tot slot: op het grondvlak ontstaat al snel de wens de informatie-infrastructuur uit te breiden. Hierdoor kan het informatie-infrastructurele karakter van het keteninformatiesysteem op den duur verloren gaan.

2 Handreikingen

1. Pas keteninformatisering toe vanwege de positieve effecten voor privacy. Keteninformatisering biedt vanuit de kern voordelen zoals dataminimalisatie en door waterscheidingen tussen informatiestromen aan te brengen.
2. Beschouw keteninformatisering als onderdeel van privacy-by-design maatregelen op infrastructureel niveau. Met keteninformatisering is een bestuurlijk dilemma als "veiligheid of privacy" om te buigen in "veiligheid én privacy".
3. Wees alert op ontwikkelingen die afbreuk doen aan de voordelen van keteninformatisering. Te denken valt aan wensen om een keteninformatiseringssysteem aan te vullen met andere informatiewensen en hergebruik van nummerstelsels.
4. Keteninformatisering heeft aanvullingen nodig om volledige privacy-compliance te ondersteunen. Te denken valt aan aanvullende risicoanalyses of een rechtmatigheidstoets op ketenniveau.

Biografie: Martijn van der Veen (1978) werkt als zelfstandig organisatieadviseur en projectleider voor overheden, met name in de veiligheidssector. Sinds 2008 specialiseert hij zich in het thema privacy. Hij studeerde Bestuurskunde aan de Universiteit Twente en Rechten aan de Open Universiteit. Hierdoor kijkt hij vanuit verschillende invalshoeken naar organisatie- en informatievraagstukken. Hij schreef artikelen over privacy en projectmanagement, administratieve lasten en keteninformatisering.
